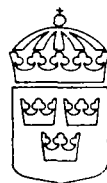

Socialförsäkringsutskottets yttrande

1987/88:1 y

över proposition 1987:88:60 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. jämte motioner

SfU
1987/88:1 y

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 19 november 1987 beslutat att bereda socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1987/88:60 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. jämte eventuella motioner. De med anledning av propositionen väckta motionerna är följande. Motionerna 1987/88:Fi8 av Hans-Eric Andersson (s), 1987/88:Fi9 av Lars Werner m.fl. (vpk), 1987/88:Fi10 av Olof Johansson m.fl. (c), 1987/88:Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) och 1987/88:Fi12 av Carl Bildt m.fl. (m).

Socialförsäkringsutskottet, som begränsar sitt yttrande till de delar av propositionen och de motioner som direkt berör utskottets verksamhetsområde, får anföra följande.

Avgiftsuttag till tilläggspensioneringen m.m.

Försäkringen för tilläggspension (ATP) finansieras genom avgifter som regleras i lagen (1981:691) om socialavgifter, socialavgiftslagen. Avgifterna skall betalas av arbetsgivare samt av den som är försäkrad enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och har inkomst av annat förvärvsarbete. Avgifterna beräknas på det avgiftsunderlag som anges i socialavgiftslagens 2 kap. om arbetsgivaravgifter eller 3 kap. om egenavgifter. Försäkringen för tilläggspension finansieras också av vinstdelningsskatt enligt lagen (1983:1086) om vinstdelningsskatt.

Beslut om avgiftsuttag för visst år skall fattas senast under året dessförinnan. Det nuvarande avgiftsuttaget har fastställts i lagen (1985:1005) om procentsatser för uttag av avgift för åren 1986 och 1987 till försäkringen för tilläggspension, och avgiftsuttaget utgör 10,0 % för år 1986 och 10,20 % för år 1987.

I propositionen föreslås en höjning av ATP-avgiften med 0,4 procentenheter och att avgiftsuttaget för ATP sålunda fastställs till 10,60 % för åren 1988 och 1989. Chefen för socialdepartementet anför i denna fråga bl.a. följande.

ATP-systemets starka beroende av den samhällsekonomiska utvecklingen gör att antaganden om ekonomins utveckling har en avgörande betydelse för bedömningen av hur stort avgiftsuttaget för ATP bör vara. Regeringens ekonomiska politik har under de senaste åren möjliggjort en tillväxt i ekonomin samtidigt som inflationstakten har kunnat sänkas. Detta har inneburit att underlaget för uttag av ATP-avgifter har utvecklats på ett positivt sätt, samtidigt som pensionsutbetalningarna hållits tillbaka genom en

låg prisutveckling. ATP-systemet är dock fortfarande i utveckling både när det gäller antalet pensionärer och pensionernas genomsnittliga storlek. Detta medför att även om den ekonomiska utvecklingen har varit gynnsam så har avgiftstäckningen i systemet successivt minskat och minskningen kommer att fortsätta vid ett oförändrat avgiftsuttag. Det är därför uppenbart att – om inte den ekonomiska tillväxten blir exceptionellt stark – ATP-systemet kommer ur balans om inga åtgärder vidtas för att minska avgiftsunderskottet.

Med hänsyn till den stora betydelse ATP-systemet har för pensionärernas ekonomiska trygghet är det angeläget att motverka tendenserna till obalans mellan avgifter och utgifter.

Vidare erinrar departementschefen om att det i pensionsberedningens (S 1984:03) arbete ingår att se över värdesäkringen och finansieringen av de allmänna pensionerna samt att riks försäkringsverket (RFV) senare i år kommer att lägga fram förslag till avgiftsuttag för ATP för de närmast följande sju åren. I avvaktan på resultatet av pensionsberedningens arbete och på RFV:s förslag till avgiftsuttag förordas i propositionen att avgiftsuttaget inte fastställs för mer än två år.

I motion Fi12 av Carl Bildt m.fl. begärs i yrkande 12 att riksdagen avslår regeringens förslag om höjning av ATP-avgiften med 0,4 procentenheter. Motionärerna konstaterar att även om pensionsutbetalningarnas storlek i ATP-systemet överstiger de inbetalningar som görs ökar fortfarande AP-fondernas reala värde till följd av de ränteinkomster som fondkapitalet genererar. En höjning av avgiftsuttaget i enlighet med propositionen torde ytterligare öka fondernas reala storlek under nästkommande år och enligt motionärernas uppfattning saknas det anledning härtill. Med hänvisning till att RFV senare i år kommer att lägga fram underlag för och förslag till avgiftsuttag till ATP för de närmast följande sju åren anser motionärerna att höjningen av avgiftsuttagen bör anstå till dess underlaget från RFV föreligger.

Såsom anförs i propositionen skulle – med rimliga antaganden om den framtida ekonomiska utvecklingen – ett oförändrat avgiftsuttag för ATP inom några få år medföra att pensionsutbetalningarna överstiger de sammanlagda inkomsterna av avgifter och räntor från fondmedlen. Sålunda skulle fondkapitalet få tas i anspråk för de löpande utbetalningarna. Utskottet, som inte vill medverka till en sådan utveckling, anser att det finns starka skäl att nu höja ATP-avgiften. Propositionens förslag om en höjning med 0,4 procentenheter för åren 1988 och 1989 är enligt utskottets mening väl avvägt. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att finansutskottet tillstyrker propositionen i nu behandlad del och avstyrker bifall till motion Fi12 yrkande 12.

Propositionens förslag om ändrade regler för överföring av egenföretagarnas tilläggspensionsavgifter från statsverket till AP-fonden har inte föranlett något motionsyrkande och utskottet biträder förslaget.

Riksdagen beslutade under föregående riksmöte (prop. 1986/87:107, SfU 20, rskr. 334) att fr.o.m. den 1 januari 1988 skall arbetsgivaravgifter tas ut på de bidrag en arbetsgivare lämnar till en s.k. vinstandelsstiftelse, dvs. en stiftelse till vilken ett företag lämnar medel för att tillgodose de anställdas ekonomiska intressen. Den anställda skall tillgodoräknas pensionsgrundande inkomst för sin andel för det år då bidraget lämnas.

I motionerna Fi11 av Bengt Westerberg m.fl. (yrk. 7) och Fi 12 av Carl Bildt m.fl. (yrk. 10) begärs att riksdagen upphäver sitt tidigare beslut om att socialavgifter skall tas ut på vinstandelar.

Utskottet vill med anledning härav erinra om vad utskottet anförde i sitt ovan nämnda betänkande SfU 1986/87:20. Utskottet konstaterade därvid att de skäl som främst åberopades mot ett genomförande av förslaget var att avsättningar till vinstandelsstiftelser inte kan jämiställas med lön för utfört arbete, eftersom avsättningarna inte bestäms på förhand i löneförhandlingar utan först i efterhand av arbetsgivaren, och att den anställda ofta inte kan disponera andelen förrän efter en viss tid. Utskottet erinrade om att det inte är ovanligt med ersättningar från arbetsgivare till arbetstagare som i avgiftshänseende betraktas som lön trots att ersättningarnas belopp inte bestäms i löneförhandlingar. Exempel på sådana ersättningar är gratifikationer, bonus, tantiem och vinstandelar som utbetalas direkt till arbetstagaren. Det förhållandet att de aktuella vinstandelsbeloppen först utbetalas till en stiftelse för att i ett senare skede slussas vidare till andelsägarna förändrade enligt utskottets mening inte beloppens karaktär av löneersättningar. Utskottet ansåg således att någon principiell invändning inte kunde riktas mot att arbetsgivaravgifter tas ut på avsättningar till vinstandelsstiftelser.

Vidare delade utskottet de farhågor som framfördes i propositionen att om överföringar till vinstandelsstiftelser är undantagna från avgiftsskyldighet kan detta leda till en snedvridning av konkurrensförutsättningarna företag emellan och också – vid en mera utbredd förekomst av vinstandelsystem – på sikt urholka det sociala trygghetssystemet. Utskottet ville inte främja en sådan utveckling och tillstyrkte således propositionen. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet ser inget skäl för riksdagen att nu frångå sin uppfattning i frågan och föreslår därför att finansutskottet avstyrker bifall till motionerna Fi11 yrkande 7 och Fi12 yrkande 10.

Stockholm den 1 december 1987

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Nils Carlshamre (m), Ralf Lindström (s), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Gullan Lindblad (m), Lena Öhrsvik (s), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk), Margareta Persson (s), Sten Andersson i Malmö (m), Barbro Sandberg (fp) och Ingegerd Anderlund (s).

1. Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Sten Andersson i Malmö (alla m) anser

att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Såsom anför" och slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Såsom framhållits i motion Fi12 ökar AP-fondernas reala värde kontinuerligt till följd av de ränteinkomster som fondkapitalet genererar trots att pensionsutbetalningarnas storlek överstiger de inbetalningar som görs. En höjning av avgiftsuttaget såsom föreslagits i propositionen skulle således medföra att fondernas reala storlek ökar ytterligare under nästkommande år och utskottet delar motionärernas uppfattning att det saknas anledning härtill. Mot bakgrund av att RFV senare i år kommer att lägga fram underlag för och förslag till avgiftsuttag till ATP för de närmast följande sju åren anser utskottet att frågan om en höjning av avgiftsuttaget bör anstå i avvaktan härpå.

Utskottet föreslår därför att finansutskottet hemställer att riksdagen med bifall till motion Fi12 yrkande 12 avslår propositionens förslag om en höjning av avgiftsuttaget till ATP för åren 1988 och 1989.

2. Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Gullan Lindblad (m), Rune Backlund (c), Sten Andersson i Malmö (m) och Barbro Sandberg (fp) anser

att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 10" bort ha följande lydelse:

I en trepartireservation (m, fp, c) till betänkandet SfU 1986/87:20 anfördes bl.a. följande:

Utskottet ansåg i sak att regeringens skäl för att avgiftsbelägga avsättning- en till vinstandelssystem var alltför svaga. Förslaget byggde på att bidrag till vinstandelsstiftelser kan jämföras med lön. Det finns dock flera framträdande skillnader mellan bidragen och löneutbetalningarna. Bidragen bestäms i efterhand ensidigt av företagets ägare medan lönen bestäms i förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstagare. Andelarna i vinstandelsstiftelser binds under en viss tid innan de kan disponeras av de slutliga mottagarna. De i propositionen förda resonemangen om när och i vilken utsträckning avgifter skall tas ut och förmåner beräknas visade enligt utskottets mening tydligt på det bristande sambandet mellan å ena sidan lön och å andra sidan bidrag till vinstandelsstiftelser. Enbart av denna anledning borde förslaget avvisas.

Vidare framgick – såväl i flera remissyttranden från arbetsmarknadens organisationer som vid uppvaktning inför utskottet – att vinstandelssystemen har gynnsamma effekter för samhälle, näringsliv och anställda, och utskottet ansåg att propositionen gav en alltför negativ bild av följderna av en utbyggnad av systemet. Utskottet ansåg för sin del att det inte finns anledning att försvåra en fortsatt utveckling av vinstandelssystemen och även av den anledningen borde propositionen avslås.

Utskottet vidhåller sin sålunda redovisade uppfattning i fråga om socialavgifter på vinstandelar. Utskottet föreslår därför att finansutskottet hemstäl-

ler att riksdagen med bifall till motionerna Fi11 yrkande 7 och Fi12 yrkande
10 beslutar upphäva sitt tidigare beslut om sociala avgifter på vinstandelar.

SfU 1987/88:1 y

